

Praktiska råd för upphandlingen av sprängare

Vid upphandlingen av sprängare är det viktigt att ta hänsyn till att sprängningen, krossningen och transportkapaciteten påverkar varandras förutsättningar. Därför måste du som verksamhetsutövare tydligt meddela de förutsättningar och krav som gäller när du begär in offerter – se sidan 18. Samtliga underentreprenörer måste vara informerade om förutsättningar som exempelvis krosstorlek och transportkapacitet innan ni skriver avtal.

Här följer några ytterligare råd för att genomföra en bra upphandling av sprängentreprenaden:

- Skaffa så mycket kunskap som möjligt om bergets geologi i förväg. Ett exempel är att spränga provsalvor. Dels ger det en möjlighet att optimera andelen skut och optimera kapaciteten. Dels ger det ett kunskapsunderlag så du inte behöver betala mer än nödvändigt för sprängningen. Du lär helt enkelt känna berget.
- Upprätta skriftliga avtal som så långt som möjligt fastställer förutsättningarna och villkoren för uppdraget. Avtala vilka priser som gäller vid vilka utförande; såsom håldiametrar, specifik laddning, pallhöjder, m.m.
- Definiera vad som är skut, samt hur skuthantering ska utföras.
- Bestäm krosstorleken för uppdraget.
- Ta reda på om det går att utföra en konventionell produktionssprängning med hänsyn till vibrationer.
- Ta reda på om sprängarna ska använda elektroniska tändare (av säkerhets- och eller vibrationsskäl) och vad merkostnaden blir.
- Se till att all berörd personal har dolutbildning.
- Begär att sprängentreprenören informerar om vilka sprängämnen som används.
- Planera driften av tåkten i samråd med sprängentreprenören: upprätta brytplaner och håll regelbundna byggmöten med spräng- och krossentreprenörerna. Med hjälp av god planering undviker ni brandkårsutryckningar.

Lämna inga viktiga frågor ouppklarade

Det finns ett antal andra frågor där det också innan arbetet påbörjas bör vara klart för alla parter vad som gäller, och vem som har ansvar. Här är en lista på de frågor vi tycker att det är viktigt att ni behandlar i god tid innan arbetet påbörjas.

Tillstånd och villkor: Som täktägare bör du se till att alla tillstånd och villkor förmedlas till samtliga entreprenörer, till exempel när det gäller buller, vibrationer och luftstöt-våg. Du ska också se till att de klarar de krav som är ställda i offerten, om det exempelvis krävs hålnmätning inför varje salva. Du bör även säkerställa att den som ska utföra arbete i din täkt har den kompetens och behörighet som krävs.

Arbetsmiljöverksamheten: Finns det flera entreprenörer på samma arbetsställe (det vill säga om det finns underentreprenörer) ska entreprenörerna tillsammans med verksamhetsutövaren komma överens om vem som samordnar arbetsmiljöverksamheten. Verksamhetsutövaren ansvarar för att denna samordning sker. Det ska finnas ett avtal som beskriver vad som delegeras. Verksamhetsutövaren måste försäkra sig om att de upphandlade entreprenörerna har de kunskaper som krävs för att kunna arbeta säkert där det pågår brytning och hantering av berg. Inhyrda maskiner ska vara utrustade så att operatören inte skadas av damm, buller, stenkast från detonerande dolor eller andra riskmoment. Regler om detta finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter AFS 2010:1, Berg- och gruvarbete.

Sprängarbasen styr över sprängningen: Alla måste följa sprängarbasens krav på när områden ska utrymmas och andra frågor som har med säkerheten vid sprängningar att göra.

Hantering av skut: Det finns ett antal frågor kring skut som verksamhetsutövaren ska lösa. Det handlar till exempel om vad som är en acceptabel storlek på knackad skut, hur skuten ska transporteras till området där de ska knackas, vem som sköter skutknackningen, hur det knackade materialet ska transporteras till krossen eller upplaget. Det handlar såväl om vem som faktiskt utför arbetet och hur den ekonomiska ersättningen ser ut som kostnaden för att transportera skuten så att skutknackningen uppfyller säkerhetsavståndet.

Tidsplanering: Den samordningsansvarige ansvarar för tidsplaneringen mellan de olika entreprenörerna.

Organisera tåkten: Verksamhetsutövaren ska tillsammans med entreprenören eller entreprenörerna ta fram rutiner och regler för fordonstrafiken inom området, samt var maskiner, kontor, bodar och annat liknande ska vara (§ 21 AFS 2010:1).

Tillfälliga vägar: Verksamhetsutövaren ska se till att det finns tillfälliga tillträdesvägar och att de är i sådant skick att de kan användas av borrhög och andra fordon utan risk för föraren eller andra i närheten. (§ 24 AFS 2010:1).

Skrotning: Verksamhetsutövaren ska se till att det tas fram rutiner för att pallkanten skrotas på ett sådant sätt att det inte finns någon risk att stenar faller ner på verksamhet som pågår nedanför pallen. Finns det risk för fallande sten ska området stängas av till dess att risken undanröjts. (§ 48 AFS 2010:1).

Rätt avtal på rätt plats: Det ska finnas identiska ordalydelser i alla entreprenörers avtal när det gäller alla överenskommelser, fakta och instruktioner av den typ som räknas upp här ovanför. Entreprenörerna ansvarar sedan utifrån ingångna avtal för sina egna arbeten – tekniskt, arbetsmiljömässigt och miljömässigt.

Entreprenörernas rapportskyldighet: Entreprenörerna ska kontinuerligt överlämna rapporter och andra papper som finns beskrivna i avtal med Verksamhetsutövaren. Hit hör exempelvis sprängplaner, hålinmätningar och miljöplaner och sprängjournaler. Kräv att sprängentreprenören i sprängjournalen bifogar bilder på vilka sprängmedel som används i salvan. Detta gör det lättare att identifiera eventuellt odetonerat sprängmedel (dolor) vid utlastning och krossning. Entreprenörerna ska omedelbart skriftligt rapportera ändringar som kommer att förändra slutprodukten tekniskt, ekonomiskt eller tidsmässigt.

